HEMMELIG

(EK)

M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

fredag den 14. september 1990 kl. 9.

Møtet ble ledet av komiteens leder, Gro Harlem Brundtland.

Til stede var: Gro Harlem Brundtland, Paul Chaffey, Kåre Gjønnes, Bjørn Tore Godal, Kirsti Kolle Grøndahl, Carl I. Hagen, Annelise Høegh, Anne Enger Lahnstein, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ingvald Godal, Sigbjørn Johnsen, Kjellbjørg Lunde, Jens Marcussen, Marit Rotnes (for Gunnar Skaug), Ingeborg Botnen (for Oddrunn Pettersen), Nils O. Golten (for Siri Frost Sterri), Thea Knutzen (for Jan Petersen) og Tora Aasland Houg (for Erik Solheim).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Kjell Magne Bondevik, handelsminister Kaci Kullmann Five og bistandsminister Tom Vraalsen.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Fra Statsministerens kontor: statssekretær Kai Eide, fra Utenriksdepartementet: statssekretær Knut Vollebæk, statssekretær Torun Dramdal, personlig rådgiver Tore O. Rimereid, ekspedisjonssjef Ole Peter Kolby, underdirektør Sten Lundbo, byråsjef Ove Donbolt, fra Forsvarsdepartementet: statssekretær John Kristen Skogan.

Videre var til stede komiteens faste sekretær, Jon Bech.

Dagsorden:

1. Gulf-krisen. Spørsmålet om ytterligere norske tiltak.

2. [redacted]

3. Eventuelt.

(EK) CARL I. HAGEN: Før vi går på dagsordenen, vil jeg gjerne få lov til å ta opp noe som vi også diskuterte på det foregående møtet, og som ble tillatt av lederen den gangen, nemlig problemet med at forhandlingene i den utvidede utenrikskomite ikke forblir hemmelige, slik de skal ifølge forretningsordenen og regelverket, og som er hele hensikten med denne komiteen.

Ved det forrige møtet gikk jeg noe før den ordinære utenrikskomite var ferdig. Jeg møtte en rekke pressefolk som stilte meg spørsmål, og jeg svarte to ord til samtlige: ingen kommentarer. Men så opplevde jeg at det var relativt bred pressedekning dagen etter møtet, og det var helt åpenbart kjent at vi hadde krevd saken inn for Stortinget. Jeg fikk flere spørsmål da jeg forlot møtet her, uten at jeg sa annet enn "ingen kommentarer".

Vi hadde en pressekonferanse daget etter basert på det som stod i pressen for å redegjøre for vårt standpunkt, som var gjort kjent av andre. Ingen av våre begrunnelser kom frem, og jeg tillot meg å sende et brev til NRK, hvor jeg sa at det var rart at ikke noen av våre begrunnelser for det vi hadde gjort, kom frem, mens alle motforestillingene kom frem. Jeg tillater meg å referere et par avsnitt i et brev jeg har fått tilbake - det kommer jeg tilbake til:

> "Dagsrevyens reportasje den 29.8.90 fra Fremskrittspartiets pressekonferanse var en oppfølging av det som skjedde kvelden før - altså den 28.8.90.
>
> Tom Berntzen laget da et innslag i Dagsrevyen etter møtet i Den Utvidede Utenrikskomite der FRPs 4 representanter krevde at Stortinget måtte sammenkalles på grunn av situasjonen i Persiabukta. I dette innslaget ble det sagt hvorfor FRP inntok dette standpunktet, nemlig fordi partiet syntes regjeringen ikke hadde reagert sterkt og raskt nok.
>
> Fremskrittspartiets forslag og begrunnelse ble altså gjort kjent for Dagsrevyens seere allerede den 28.8. Det hører også med at du overfor Tom Berntzen avviste å kommentere og begrunne forslaget etter møtet i Den Utvidede Utenrikskomite, selv etter at lederen i komiteen i intervjus form hadde bekreftet hva som hadde skjedd på møtet."

Brevet er undertegnet av kringkastingssjef Einar Førde. Jeg vil gjerne ha en forklaring på hvordan det kan ha seg at komiteens leder i intervjus form refererte fra komiteens forhandlinger og bl.a. vår innbringning av saken for Stortinget som var til behandling. Selv kommenterte vi ikke møtet i det hele tatt før sent om kvelden, da Røsjorde etter av flere

(EK) å ha fått bekreftet at lederen hadde valgt å uttale seg og gi opplysninger, var nødt til å komme med noen av begrunnelsene.

Jeg vil gjerne ha oppgitt om det er slik at noen i komiteen i intervjus form kan opplyse fra komiteens forhandlinger, mens andre ikke kan ta til motmæle og dermed kommer litt merkelig ut i den offentlige debatten som følge av i dette tilfellet at lederen har gitt intervju.

KOMITEENS LEDER: Jeg tror jeg skal være nokså kort. Situasjonen den gangen var at utenrikskomiteens medlemmer satt tilbake i komiterommet i ca. en halv time og drøftet helt andre spørsmål enn det den utvidede hadde dreid seg om. Da jeg gikk ut på gangen, var det 50 pressefolk der. Hele gangen var full, og TV-kamera var på. Det som kom fra hr. Berntzen, var en fremstilling av det den utvidede hadde drøftet, nemlig Fremskrittspartiets ønske og krav om møte i Stortinget gjennom sine fire medlemmer. Så vidt jeg kunne skjønne, visste pressefolkene allerede før møtet startet, hva Fremskrittspartiets opplegg ville være. Det visste ikke jeg da, men det kom helt klart fram i måten dette ble snakket om av de mange pressefolk som stod rett utenfor døren.

I den situasjonen valgte jeg ikke å late som om det de sa, som tydeligvis allerede var kjent i hele pressemiljøet, ikke hadde skjedd. Jeg skjønte jo at det Fremskrittspartiet hadde gjort i møtet, var 100 pst. kjent av hele pressekorpset på forhånd - det ble sagt ute på gangen. Dermed valgte jeg heller å gi en kommentar til det faktum, fremfor å la det sveve fullstendig i lufta og gi inntrykk av at dette var en sensasjon. Jeg valgte å gjøre det, og det står jeg ved.

Vi kommer aldri til å kunne holde den type ting internt her når det er komitemedlemmer som sprer det til pressen på den måten som var gjort her. Jeg kan ikke vite hvem. Men det jeg vet, er at pressen var fullt informert da klokken var 19.30 eller hva den var, da vi kom ut.

Da foreslår jeg at vi går over på dagsordenen.

(EK)

CARL I. HAGEN: Får jeg bare si at jeg da forbeholder meg den samme retten som lederen til å svare på spørsmål fra pressen som pressen hevder den har kunnskap om. Det lederen her sier, er ikke riktig. Jeg fikk flere ganger spørsmål om vi hadde krevd saken inn for Stortinget. Jeg svarte konsekvent "ingen kommentarer". Hva man sier før et møte, er en ting, hva man refererer fra møtet, er en ganske annen ting.

KOMITEENS LEDER: Jeg er veldig takknemlig for nå å høre at Fremskrittspartiets Carl I. Hagen kommer til å være av dem som holder seg nøye til reglementet. Med min erfaring i dette huset gjennom mange år må jeg si at jeg er en av dem som har vært meget prinsipiell og nøye.

Det går ikke an for dette organet eller for Stortinget å la seg manipulere ved at alle kan gå rundt og lekke. Og den som står ansvarlig for å forholde seg til en reell situasjon, skal da ha munnkurv i ettertid. Det går ikke. Det er visse grenser for hva det lar seg gjøre å forholde seg til pressen på når andre manipulerer som de gjør. Hvem "andre" er, vet ikke jeg.

JO BENKOW: Det er veldig vanskelig når en forsamling består av flere - og det må den gjøre for å være en forsamling - å kunne spore tilbake hvor det egentlig begynte å skje, og det er ikke mitt anliggende heller. Det man kanskje kunne vurdere, ikke akkurat denne gangen, men eventuelt i den nære fremtid, er om man etter møte skal være enige om hva slags kommentarer man kan la flyte ut ved sin leder, for skikken er hos oss at det alltid er lederen som uttaler seg på komiteens vegne. Det kan være en arbeidsform.

Jeg har for øvrig ingen bemerkninger til ordvekslingen.

KOMITEENS LEDER: Da foreslår jeg at vi går over på Gulf-krisen.

Sak nr. 1

Gulf-krisen. Spørsmålet om ytterligere norske tiltak.

(EK) KOMITEENS LEDER: Jeg gir ordet til utenriksministeren.

UTENRIKSMINISTER KJELL MAGNE BONDEVIK: Vi følte behov for igjen å komme med saken til denne komite, fordi det siden vi var samlet her, har skjedd flere ting i forbindelse med utviklingen av Gulf-krisen, og spørsmål om ytterligere norske tiltak utover de vi har redegjort for i komiteen tidligere, har blitt aktuelle.

Først litt om situasjonen generelt: Toppmøtet mellom presidentene Bush og Gorbatsjov sist søndag har bidratt til å understreke den internasjonale oppslutningen omkring presset mot Irak. Det er første gang i etterkrigshistorien at Sovjetunionen spiller en slik rolle som nå, på lag med de vestlige bestrebelsene for fredelige løsninger og stabilitet. Det er grunn til å peke på at USA og Sovjetunionen i fellesskap oppfordret Irak til uten betingelser å trekke seg ut av Kuwait og å tillate Kuwaits legitime regjering å vende tilbake, og å frigi alle gisler. De to understreket at intet mindre enn en full oppfyllelse av Sikkerhetsrådets resolusjoner kan aksepteres.

Fra norsk side legger vi svært stor vekt på styrking av den internasjonale konsensus om FN-resolusjonen og en solidarisk håndhevelse av boikotten.

Vi er også tilfreds med den klare understrekning av at målet er en fredelig løsning gjennom Iraks tilbaketrekning. Det må nå være opp til ikke minst Irak selv å bidra til at situasjonen ikke ytterligere tilspisses. I så måte var de resultatløse drøftingene med FNs generalsekretær for en tid siden en skuffelse. Det samme gjelder den fortsatte tilbakeholdelse av utlendinger, selv om mange kvinner og barn blant gislene nå har fått forlate Irak.

Den irakske ledelsen er også ansvarlig for å ha skapt en uholdbar situasjon for hundretusener av fremmedarbeidere.

Som før er det viktig å holde fast ved at dette er en konflikt mellom to FN-medlemmer, Irak og Kuwait, og ikke en nord/sør-konflikt og heller ikke en konflikt mellom et arabisk og vestlig land.

Det sentrale spørsmålet er hvor lenge Irak kan holde ut, og om tiden arbeider for eller mot den irakske ledelsen. Her spriker vurderingene noe. Den kyniske utnyttelsen av gislene og eventuelt følgene av blokaden for matvaresituasjonen og helsestellet kan bli vanskelig å håndtere. Det er her viktig at det

(EK) via FN blir gitt anvisninger for hvorledes landene skal forholde seg, idet mat og medisin for humanitære formål er unntatt fra boikotten. Dette er som kjent et spørsmål som har vært til behandling i Sikkerhetsrådet nå i de siste timer. Det ble i natt fattet et vedtak som sikrer at nødstedte i Irak og Kuwait kan få mat og medisin forutsatt at Irak vil samarbeide. Det er her for øvrig et problem at Irak hittil ikke har vært villig til å medvirke til en løsning av humanitære problemer som måtte eksistere.

På det militære plan, hvor Irak bl.a. er avskåret fra reservedeler, tror vi imidlertid at tiden ikke går i Iraks favør.

I Kuwait skjer det nå en systematisk nedbryting av landets infrastruktur fra Iraks side. Denne utplyndringen og undertrykkelsen av Kuwait må ikke få gå upåaktet hen.

Så litt om situasjonen for de norske i området. Ambassaden i Kuwait er nå, som kjent, midlertidig stengt. Det er uklart om ambassadepersonellet får forlate Irak. Dette er noe vi arbeider med, selv om situasjonen i øyeblikket synes temmelig fastlåst. Forholdet for de norske er ellers etter omstendighetene tilfredsstillende. Det er nå tre norske i Kuwait og 31 i Irak, derav seks diplomater og 15 FN-observatører. Vi har ikke fått melding om at noen skal være tvunget til opphold ved strategiske mål, altså å være såkalte skjold.

Så til håndhevelsen av den økonomiske boikotten. Det er meldinger om at det har foregått en viss transport av varer over land til Irak. Forholdet mellom Irak og Iran er her et stort usikkerhetsmoment. Ellers virker sjøblokaden effektivt.

Forberedelsen av innsatsen av KV "Andenes" sammen med den danske korvetten går for fullt. Fartøyet vil være i området senest i midten av oktober.

Jeg nevner også i denne forbindelsen at det fra EF-landenes side er foreslått å se på en utvidelse av blokaden til også å gjelde i lufta. En bindende luftblokade må eventuelt vedtas av FNs sikkerhetsråd, og vi forstår at Sikkerhetsrådets medlemmer nå vurderer dette spørsmålet.

Så til den amerikanske anmodning til andre land. Den amerikanske regjering har rettet henvendelser til andre land, inklusiv Norge, om å yte humanitær hjelp og nødhjelp til land og folk som sterkest er blitt berørt av konflikten, om vederlagsfritt å skaffe til veie transportskip og/eller fly, og even-

(EK) tuelt dekke utgiftene for fartøyer som allerede er innchartret for frakt av militært utstyr fra USA til Gulf-området. USA har selv anskaffet 75 transportfartøy, derav 45 fra øremerkede reserver. Det er foreløpig behov for 28 egnede fartøy de nærmeste ukene.

Når det gjelder de humanitære tiltak og nødhjelp, har USA spesielt fremhevet de behov som land som Tyrkia, Egypt og Jordan har som følge av de store belastninger disse land har måttet bære på grunn av konflikten.

Fra amerikansk side er det pekt på at USA har påtatt seg betydelige finansielle og personellmessige belastninger som følge av anmodningene om hjelp fra landene i regionen. Det amerikanske engasjement antas å ville koste over 36 milliarder kr innen årets utgang. En ber derfor om at også andre land kan være med og dele byrdene ved innsatsen ved å bidra til de kollektive tiltak. I den amerikanske kongress og opinion er en sterkt opptatt av en kostnads- og ansvarsdeling.

På militært plan er hittil 22 land direkte engasjert. Fra øvrige NATO-land er 36 marinefartøyer og mer enn 100 fly stilt til disposisjon. Jeg understreker igjen - for at ingen skal misforstå - at NATO som sådant selvsagt ikke er militært berørt av eller engasjert i konflikten. Fra britisk, italiensk og luxemburgsk side har en besvart USAs anmodning positivt ved å stille til disposisjon skip eller love økonomisk støtte. I andre hovedsteder er saken fortsatt til vurdering. Spania har sagt at landet ikke er rede til å bidra.

Etter min vurdering vil en norsk økonomisk og/eller praktisk støtte til USAs troppetransport til Saudi-Arabia være noe nytt i forhold til tradisjonell norsk utenrikspolitikk. Dette innebærer ikke noen kritikk av USAs engasjement. Ifølge FN-paktens artikkel 51 har Saudi-Arabia rett til selvforsvar og også full rett til å be om USAs og andre lands medvirkning til sitt selvforsvar.

Norge har gjennom NATO-pakten en plikt til å delta i forsvaret av andre NATO-land. Saudi-Arabia ligger som kjent utenfor NATOs ansvarsområde. Norge har tradisjonelt ikke deltatt i militært engasjement utenfor NATOs område hvis dette ikke er i regi av eller - skal vi si - med autorisasjon fra FN.

Regjeringen har derfor kommet til at vi er innstilt på ytterligere tiltak som kan styrke FN-boikotten, også i samarbeid med USA, men er ikke innstilt på, slik saken nå står, å bidra direkte til

(EK) den amerikanske styrkeoppbyggingen i Saudi-Arabia. Vi skiller altså klart mellom tiltak som går på håndhevelse av boikotten, og tiltak som har med styrkeoppbyggingen i Saudi-Arabia å gjøre, og som ikke er hjemlet i FNs sikkerhetsråds resolusjon 665.

Vi er derfor nå i kontakt med USA om norske bidrag til transport eller forsyninger til amerikanske fartøyer som har oppgaver i forbindelse med gjennomføringen av FN-boikotten. Våre kontakter med USA på dette punkt omfatter også spørsmålet om å dekke deler av USAs utgifter i forbindelse med gjennomføringen av FN-blokaden av Irak. Jeg kan bare nevne eksempelvis at kostnader forbundet med innchartring av et skip vil komme på ca. 8 mill. kr pr. måned litt avhengig av skipets art.

Regjeringen er innstilt på å gå inn med en støtte på bakgrunn av de behov kontaktene med USA vil avklare. Dette vil altså dreie seg om støtte til tiltak for overholdelse av FN-boikotten.

Regjeringen er videre innstilt på å øke den humanitære bistand til de mennesker og de land som har blitt mest direkte berørt og rammet av konflikten og konsekvensene av denne. Jeg vil bl.a. understreke det behov for bistand som land i regionen som Egypt, Tyrkia og Jordan har fått som følge av konflikten. Regjeringen har som kjent tidligere bevilget 14 mill. kr i humanitær hjelp til de som har måttet flykte fra Irak og Kuwait. Vi har i inneværende uke også overført 2 mill. kr til FNs høykommissær for flyktninger som svar på en spesialappell derfra.

Utover dette vil Regjeringen nå foreslå en bevilgning på 50 mill. kr til repatriering av fremmedarbeidere og nødhjelp til bruk i de land som på forskjellig vis er blitt sterkt skadelidende som følge av konflikten. Bistandsministeren vil gå nærmere inn på elementene i denne bevilgningen, og jeg vil vise til hans etterfølgende redegjørelse for Regjeringens tiltakspakke når det gjelder nødhjelp som følge av konflikten, hvor det også vil framgå at Regjeringen ber om fullmakt til å omdisponere inntil 60 mill. kr innen landrammene for norsk bistand til fire bestemte land.

Til sammen vil dette bety at den humanitære bistand vil komme opp i 126 mill. kr, som norske bidrag til å avhjelpe de menneskelige lidelser som konflikten har resultert i.

Dette vil da komme i tillegg til de utgifter vi har pådratt oss ved innsetting av KV "Andenes", tilbudet om kjemisk verne- og renseutstyr, flygninger

(EK) med Herkules-fly og overføring av fartøy til NATOs stående marinestyrker - tiltak som jeg tidligere har redegjort for. Og det vil da også eventuelt komme et tillegg om støtte til transport eller forsyninger til amerikanske fartøyer som har oppgaver i forbindelse med gjennomføringen av FN-blokaden av Irak.

KOMITEENS LEDER: Jeg gir da ordet til bistandsministeren.

STATSRÅD TOM VRAALSEN: Flyktningproblemene og nødssituasjonen i Gulfen er blitt forsterket siden jeg sist orienterte komiteen om Regjeringens planer om hjelp til gjestearbeidere som har flyktet fra Kuwait og Irak til nabolandene.

Det er ikke så enkelt å skaffe pålitelig statistikk over flyktningbevegelsene i området. Det man imidlertid kan fastslå, er at det dreier seg om et stort antall mennesker som er i akutt nød, og som trenger øyeblikkelig hjelp. Det dreier seg også om fattige utviklingsland som gjennom konflikten er påført store ekstra økonomiske og sosiale belastninger.

Regjeringen har, som utenriksministeren viste til, hittil bevilget i alt 14 mill. kr til tiltak for gjestearbeidere på vei til sine opprinnelsesland. Disse midlene ble kanalisert gjennom IOM - Den Internasjonale Organisasjon for Migrasjon - og gjennom Røde Kors. Det bidraget som ble gitt til IOM til hjemtransport av asiater, var blant de første tilsagn til denne organisasjonen. Det bidro til å sette den i stand til å starte en imponerende luftbro, som nå omfatter om lag 2 000 - 3 000 personer om dagen.

Hjelpebehovene er meget store. Appeller om ytterligere bistand har vi fått fra internasjonale organisasjoner som FNs nødhjelpskoordinator, som har henvendt seg til oss på vegne av FN-systemet, det har kommet fra IOM og Det Lutherske Verdensforbund. Det er også kommet en søknad fra Norges Røde Kors, som i tilknytning til sitt arbeid i transittleirene peker på de store behov til repatriering.

Som utenriksministeren nevnte, er det også kommet en appell fra USA om bistand til land som Jordan, Tyrkia og Egypt på grunn av de store belastningene disse land får som konsekvens av konflikten. Vi har i tillegg fått en direkte henvendelse fra Egypt om økonomisk bistand. Det er videre en stor belastning som er blitt påført en rekke andre land, bl.a. våre samarbeidsland i bistandsområdet i Asia.

(EK)

I lys av de store behov som eksisterer, anser Regjeringen det for sterkt ønskelig at Norge bidrar i større grad enn det som har vært mulig innenfor de eksisterende budsjettrammer for nødhjelpsformål og innenfor Regjeringens fullmakter.

Regjeringen vil derfor i en proposisjon til Stortinget foreslå en ekstrabevilgning over kap. 0190, Internasjonalt humanitært hjelpearbeid, på NOK 50 mill., øremerket for nødhjelp i aktuelle land som rammes av konsekvensene av konflikten, og til repatriering av asiatiske gjestearbeidere fra Kuwait og Irak. Denne bevilgningen foreslås dekket ved reduksjon av bistandsbudsjettets ymsepost, kap. 0195, Til dekning av ymse hjelpetiltak, med 20 mill. kr, og fra statsbudsjettets reserve, kap. 2309, Tilfeldige utgifter, med 30 mill. kr. Vi foreslår altså her at man tilfører bistandsbudsjettet midler utover det som i dag er på det budsjettet. Det dreier seg som sagt om 30 mill. kr.

Norges hovedsamarbeidsland i Asia, Bangladesh, India, Pakistan og Sri Lanka, påføres store merutgifter og tap i forbindelse med krisen i Gulfen. Regjeringen har fått henvendelser fra tre av disse landene med anmodning om hjelp til å få sine borgere hjem - det er en topprioritert oppgave for dem - og om annen form for økonomisk støtte. Regjeringen ber derfor i samme proposisjon om Stortingets samtykke til å tilby disse land omdisponering av inntil 15 mill. kr innenfor landprogrammene for hvert av hovedsamarbeidslandene Bangladesh, India, Pakistan og Sri Lanka til tiltak for å avhjelpe følgene av konflikten i Midtøsten, med særlig vekt på fremmedarbeidernes situasjon. Regjeringen vil i samarbeid med de enkelte lands regjeringer finne fram til hvilke tiltak som de enkelte land bedømmer for å være de mest påtrengende.

Proposisjonen inneholder dermed forslag som innebærer at man vil kunne bruke 110 mill. kr til nødhjelp og annen hjelp til å avhjelpe virkningene av konflikten i Gulfen. Dette kommer da i tillegg til tidligere bevilgninger, som utenriksministeren refererte til, på i alt 16 mill. kr. Vår totale innsats kommer da opp i 126 mill. kr.

Regjeringen tar sikte på å fremme nevnte proposisjon i statsråd i dag. I lys av at det foreligger en akutt nødssituasjon med stort hjelpebehov, vil Regjeringen be komiteen her i dag om fullmakt til å treffe konkrete tiltak uten å avvente Stortingets formelle behandling av proposisjonen. Regjeringen ønsker således allerede i dagens statsråd å innhente fullmakt til å disponere ekstrabevilgningen på 50 mill. kr.

(SL) På bakgrunn av at første prioritet nå blir meldt å være hjelp til repatriering, ønsker Regjeringen å gi ytterligere tilskudd på 18 mill. kr til Den Internasjonale Organisasjon for Migrasjon for transport av asiater til deres hjemland. Regjeringen ønsker videre å gi Kirkens Nødhjelp et tilskudd på 2 mill. kr til flytransport som Det Lutherske Verdensforbund står for i nært samarbeid med IOM. I tillegg til tilskudd til repatriering vil det være et løpende behov for nødhjelpsinnsats for de evakuerte i transittleirer, både gjennom norske og internasjonale organisasjoner, og til land som får store belastninger på grunn av konflikten. Regjeringen vil derfor raskt vurdere nærmere hvordan resten av midlene - 30 mill. kr - bør fordeles.

På grunn av sakens hastekarakter ønsker Regjeringen også raskt å kunne ta kontakt med myndighetene i Bangladesh, Sri Lanka, Pakistan og India vedrørende en eventuell omdisponering av landprogrammidler, som jeg har omtalt tidligere.

Regjeringen ber således i lys av den ekstraordinære situasjon man står overfor, om komiteens uttalte samtykke til øyeblikkelig å gjennomføre de tiltak som jeg har redegjort for, og som er foreslått i den proposisjon som fremmes gjennom statsråd i dag.

CARL I. HAGEN: I foregående møte brakte vi i samsvar med § 13 Gulf-krisen, som var på dagsordenen, inn for Stortinget. Når vi gjorde det, regnet vi med at Stortinget ville komme sammen så snart det var praktisk mulig for å behandle saken. I den anledning vil jeg takke for den gode begrunnelse utenriksministeren har gitt for hvorfor Stortinget skulle vært sammen for lengst, nemlig å få gjort den bevilgningen. Det ble av Presidentskapet ikke vedtatt.

Jeg må si jeg var veldig forbauset over at den saken som ble brakt inn for Stortinget til behandling, på ny er tatt opp i den utvidede. Vi ser det slik at saken om Midtøsten nå er brakt inn for Stortinget og vanskelig kan drøftes i den utvidede. Jeg har sett noen notater om hva § 13 i virkeligheten egentlig inneholder. Det er en del som vil hevde at når saken er brakt frem for Stortinget, skal behandlingen i den utvidede opphøre. Den utvidede har ingen spesielle fullmakter, den er et konsultasjonsorgan. Jeg vil fastholde at den saken som nå er til behandling, fortsatt er brakt inn for Stortinget, og etter vår vurdering - jeg er klar over at vi er i mindretall - står vårt formelle forslag fra foregående møte ved lag. Denne saken er brakt inn for Stortinget, og etter vår oppfatning er det ikke anledning for den utvidede utenrikskomite til å behandle saken, den skal behandles i Stortinget. Jeg vil gjenta at det

(SL) er vår oppfatning, men jeg er fullt klar over at behandlingen vil gå videre.

KOMITEENS LEDER: Neste er Kirsti Kolle Grøndahl.

CARL I. HAGEN: Leder, kan jeg bare få avgjort det formelle. Jeg mener at den utvidede ikke har anledning til å behandle saken nå fordi vi bringer både saken i dag og den foregående inn for Stortinget. Det må med i referatet at vår mening her er avslått av de øvrige partier.

KOMITEENS LEDER: Du tar nå opp et spørsmål til dagsordenen, og ikke ... Jeg trodde vi nå kunne gå videre på saken. - Vær så god, Benkow.

JO BENKOW: Også undertegnede har studert forarbeidene, og det er ikke noen absolutte holdepunkter for verken det ene eller det andre. Det er en begrunnelse som taler for det Hagen her sier. Det er imidlertid slik at man kom frem til et annet resultat da dette ble drøftet, og det tror jeg vi får legge til grunn.

Derimot må jeg allerede nå gjøre det klart at komiteen ikke har anledning til å gi klarsignal for proposisjonen. Dette er et rådgivningsorgan. De andre komiteer er ikke noe annet enn et administrativt hjelpeorgan for Stortinget. Det er ingen annen som kan klarere det enn Stortinget selv. sånn sett kan man trygt si at Hagen er inne på et poeng. Det er imidlertid ikke saken. Den første muligheten man har, er ikke før den 25. eller 26. Stortinget må bestemme hvilken komite som skal behandle proposisjonen, og så kan det gå relativt raskt. En må regne med at fra i dag, den 14., og frem til 25. - 26. er den tid som vil måtte gå med dersom alle er innstilt på at det bør gå fort.

KOMITEENS LEDER: Min vurdering av det spørsmålet som Hagen reiser, at denne forretningsordenens paragraf skal tolkes slik at Regjeringen nærmest opphører å fungere i forhold til alt som dreier seg om Midtøsten fordi en problemstilling knyttet til dette ønskes innbrakt for Stortinget fra denne komite, den tolkningen mener jeg må være helt på siden. Det er ikke noe grunnlag i reglementet for å foreta en slik tolkning. Regjeringen har løpende ansvar for norsk utenrikspolitikk og må fatte beslutninger om norske hold-

(SL) ninger i konsultasjon med også dette organ. Regjeringen kunne ha unnlatt å be om dette møtet og selv brukt sine prerogativer og tatt kritikken fra Stortinget etterpå. Derfor blir denne diskusjonen urealistisk i forhold til den faktiske situasjon at konstitusjonelt har Regjeringen store fullmakter, større fullmakter enn det vanlige norske regjeringer pleier å bruke. Vi har en tradisjon for at regjeringene foretrekker å ha en nærmere og bredere konsultasjon med Stortingets organer enn de etter Grunnloven eller andre regler er pålagt å ha. Dermed er vi i den situasjon at de lovlige organer som vi har, fungerer, og stortingsdebatten den 24. september går. Jeg er altså ikke enig i den tolkningen verken av reglementet eller en rimelig praksis som Hagen legger til grunn.

Nå synes jeg vi må avslutte de formelle diskusjonene etter å ha fått høre hva resten av komiteen mener, så vi kan gå til det som er dagens dagsorden. I neste runde kommer jeg til å foreslå i denne komiteen at ting som egentlig hører hjemme under Eventuelt, kommer til slutt på dagsordenen. Vi kan ikke bruke denne komite på en slik måte at en bruker opp tiden til ting som ligger på siden. Nå ber jeg om at de respektive partiene gir uttrykk for hva de mener om denne saken, slik at vi kan komme over på dagsordenen. En alminnelig diskusjon her nå vil jeg ikke åpne for. Hagen har reist et spørsmål om dagsordenen, og det er denne komites flertall som nå må avgjøre det spørsmålet.

CARL I. HAGEN: Jeg må bare klargjøre fordi lederen sa noe som ikke var korrekt. Lederen sa at Regjeringen ikke opphører å eksistere, og at Regjeringen har løpende fullmakter - som om jeg skulle ha sagt noe annet. Regjeringen har alle sine ordinære fullmakter. Poenget er at hvis Regjeringen vil konsultere eller legge noe fram for Stortinget, kan den bruke den utvidede utenrikskomite med mindre fire medlemmer krever at det er Stortinget som skal konsulteres.

KOMITEENS LEDER: Men Hagen, poenget er at ...

CARL I. HAGEN: Men dersom det er fire medlemmer som krever det - hvis Regjeringen ønsker å konsultere Stortinget, så er det ikke den utvidede som skal høres, men det er Stortinget som skal konsulteres ved at man behandler saken der. Det er det vi har krevd. Jeg aksepterer at vi lider nederlag der, selv om jeg vet at jeg senere kan skaffe en god del ekspertuttalelser som taler for det. Nå gir man den utvidede langt flere fullmakter enn det noen gang var ment da den ble opprettet.

(SL) ANNELISE HØEGH: Jeg skal ikke delta i den detaljerte debatten om dette, men etter mitt skjønn, med henvisning til det både lederen og stortingspresidenten har sagt, er det fullt forsvarlig å fortsette dette møtet med den dagsorden som finnes, og at det ikke kommer i veien for stortingsmøtet den 24., hvor vi skal drøfte mer generelt den norske holdningen til krisen i Midtøsten og i Gulfen.

UTENRIKSMINISTER KJELL MAGNE BONDEVIK: Bare kort hvordan vi har sett dette fra Regjeringens side, siden Hagen også trakk inn den her.

Det er fastlagt et stortingsmøte den 24. september. Det er 10 dager til. Regjeringen har funnet det uholdbart å vente så lenge med å treffe ytterligere tiltak, spesielt på grunn av den humanitære nødssituasjon som har oppstått, men også på grunn av den amerikanske anmodningen som har kommet. Vi har derfor funnet det riktig å treffe beslutninger i disse spørsmål. Jeg trodde det fra Stortingets side ville bli verdsatt at vi gikk til komiteen og konsulterte den før vi fattet disse endelige beslutningene. Jeg er enig med lederen i at det ville vært større grunn til kritikk hvis vi gjorde slike betydelige vedtak uten å konsultere Stortingets organer. Den utvidede komite er i funksjon, Stortinget i plenum er ikke i funksjon før den 24. september.

KJELLBJØRG LUNDE: Presidentskapet har etter råd frå dei parlamentariske leiarane avgjort når det ekstraordinære stortingsmøtet som Hagen på vegner av si gruppe har bede om, skal vere, og det var full semje om at det var innafor regelverket å gjere det på den måten. No er vi som eit konsultativt organ, som den utvida utanrikskomiteen er, bedne om å møte her og seie det vi har lyst til å seie. På bakgrunn av dei to utgreiingane vil eg seie at det ikkje er noko som influerer på den beslutninga som tidlegare er tatt. Eg deler leiaren si oppfatning, at møtet kan gå slik det er sett opp på dagsordenen. Vi har alle høyrt dei formelle betraktningane som Hagen har kome med, og som han har fullt høve til, men eg deler altså ikkje den oppfatninga av konsekvensane.

KÅRE GJØNNES: Jeg ser ikke noen grunn til at vi ikke skulle fortsette med dagsorden. Jeg har oppfattet det slik at det fra Regjeringens side er et ønske om å orientere om utviklingen slik den nå har forløpt siden komiteen sist ble orientert, og å konsultere om

(SL) de nye tiltakene som Regjeringen ser det nødvendig å sette inn. Jeg føler ikke det er noe tvilsomt at Regjeringen tar den kontakten, og at den utvidede gir uttrykk for sine synspunkger i forhold til de forslagene som Regjeringen skal legge fram i statsråd i dag. Jeg har ingen betenkeligheter med å fortsette dagsordenen.

ANNE ENGER LAHNSTEIN: Jeg mener også at det må være riktig at vi fortsetter behandlingen etter den dagsorden som foreligger. Jeg kan heller ikke se at det er noe i det møtet som vi skal ha 24. september som skulle forstyrre den dagsorden vi har i dag.

STATSRÅD TOM VRAALSEN: Proposisjonen som jeg refererte til, vil bli fremmet i statsråd i dag. Saken haster, fordi det gjelder mennesker som er i nød. Vi kan ikke vente 14 dager med å begynne å disponere de midler som er omtalt i proposisjonen. Det er viktig for oss å få en fullmakt, få et signal tilbake som gjør at vi kan begynne å handle med utgangspunkt i de forslag som ligger i proposisjonen både når det gjelder ekstrabevilgningen og omdisponeringen på landprogrammet.

GUNNAR BERGE: Bare til formaliteten her. Stortingspresident Benkow har utvilsomt rett i at den utvidede utenrikskomite overhodet ikke kan gi Regjeringen fullmakt til å disponere økonomiske midler. Det er det bare Stortinget som kan gjøre. Her er det altså to muligheter. Den ene er å få pengene bevilget av Stortinget gjennom et konkret vedtak, den andre er at man frigjør midler gjennom en kgl. resolusjon innenfor de fullmakter Regjeringen har. Og hvilke fullmakter Regjeringen har, må Regjeringen vite selv - det kan bli diskusjoner om det også i ettertid. Men det er faktisk bare de to mulighetene som rent formelt foreligger. Det kan ikke denne komite endre på, uavhengig av hvilket syn man har på realiteten i de forslag Regjeringen ønsker å fremme.

(GSR)

KOMITEENS LEDER: Jeg går ut fra at det statsråden og Regjeringen her mener, er i samsvar med det Gunnar Berge nå sa, men at man altså her blander fullmakter og politiske signaler. Det er klart at det kan være av interesse for Regjeringen før de både fremmer proposisjonen i statsråd og før de eventuelt lager en kgl. resolusjon om det som er nødvendig, å vite hvordan vurderingene av realitetsinnholdet her er. Hvis vi bare skiller de to tingene fra hverandre, tror jeg for så vidt at diskusjonen er interessant og relevant for Regjeringen, selv om det ikke gir noen fullmakt.

STATSRÅD TOM VRAALSEN: Det er signalene vi er ute etter. Problemet ligger i at Stortinget ikke er oppløst, slik at de fullmakter Regjeringen har når Stortinget er oppløst, har den ikke nå. Det er der problemet ligger.

KIRSTI KOLLE GRØNDAHL: Det ble understreket i den proposisjonen som ble lagt fram om at Stortinget ikke skulle oppløses, at dette ikke skulle ha noen innvirkning på den form for kgl. resolusjoner som Regjeringen ellers har fullmakt til i sommermånedene, slik at det burde ikke være noen hindring.

JO BENKOW: Man må bare ikke sende en proposisjon, for da må man vente.

KIRSTI KOLLE GRØNDAHL: Det går med kgl. resolusjon. Les innstillingen fra Stortinget.

KOMITEENS LEDER: Denne resolusjonen tror jeg Regjeringen får ta på kammerset - og lese det som er nødvendig.

Så kan vi gå over til Gulf-krisen.

KIRSTI KOLLE GRØNDAHL: Jeg er glad for at Regjeringen nå endelig kommer i gang med en omfattende humanitær innsats, og jeg forutsetter allerede nå at

(GSR)

dette ikke er siste gangen vi kommer tilbake til dette spørsmålet. Desto viktigere er det at Regjeringen endelig har åpnet for at man kan sette friske midler inn i denne humanitære bistanden, noe som Arbeiderpartiet har vært veldig opptatt av. Hvis vi ikke hadde gått inn med friske midler i denne humanitære bistanden, hadde nemlig det vært det samme som at vi hadde sendt regningen for all humanitær bistand som følge av denne Gulf-krisen til den tredje verden. Det bistandsbudsjettet allerede har bevilget, gikk inn som bistand når det gjelder den situasjonen vi hadde uten Gulf-krisen, og når Gulf-krisen kommer i tillegg, med de kostnadene det fører med seg, er det helt urimelig å si at det er de samme bistandsbudsjetter som skal dekke disse kostnadene - desto mer fordi Norge i tillegg også tjener på denne Gulf-krisen.

Den åpningen som Regjeringen nå har gitt ved at i hvert fall 30 mill. av de 126 mill. kr som til nå er bevilget, er friske midler, synes vi er lovende i forhold til også fremtidige bevilgninger, som jeg regner med bare vil bestå av friske midler. Jeg tror nemlig at vi må komme tilbake til denne saken ikke bare som en humanitær bistandssak, men også i form av den oljeregning som våre samarbeidsland og den tredje verden får i forhold til Gulf-krisen. Utenrikskomiteen møttet problemet meget sterkt i Afrika ved at vi fikk enorme summer for hva oljeregningen kommer til å koste for disse landene, og det er summer som disse landene må dekke av sine nasjonale budsjetter, og som igjen må trekkes fra de knappe nasjonale budsjetter som finnes - altså helse og utdanning - og det er igjen den fattige befolkning som må lide.

Jeg er derfor meget glad for denne åpningen, og fordi Regjeringen har gitt en slik åpning, er det greit for Arbeiderpartiet at vi tar noe ved omdisponeringer, men at omdisponeringene skjer innenfor de landene hvor landprogrammene ellers ville vært brukt, altså slik at omdisponeringen når det gjelder India, ikke brukes som innsats i Egypt, men at de forblir i India, men brukt på en annen måte.

PAUL CHAFFEY: Vi er stort sett enig i de målsettingene og analysene utenriksministeren har. Spesielt viktig er det å unngå at dette utvikler seg til en nord/sør-konflikt eller en arabisk/vestlig konflikt, og derfor er vi også uenig i en del av de virkemidlene Regjeringen har valgt å bruke i forhold til denne konflikten.

HEMMELIG

(GSR)

Bare for å gjenta kort standpunktene vi har hatt før, og som vi fortsatt har, så er vi imot at det skal sendes kystvaktskip. Vi mener det er en avgjørelse som bør omgjøres både fordi det ikke er sannsynliggjort noe behov for mer flåtestyrke i regionen, og fordi dette skipet ikke vil være under FN-kommando og dermed har uklare instrukser i forhold til hva det skal gjøre. Vi er også imot at norske redere skal stille opp på kommersielle vilkår eller gratis når det gjelder transport av våpen og tropper for USA, fordi vi oppfatter det som en privatisering av en internasjonal konflikt. Hvis man skal gjennomføre den type transport, burde Regjeringen stilt opp og betalt regningen. Det er vi imot, men det ville uansett ha vært en ryddigere måte å løse denne saken på. Vi er videre imot at det er USA som stiller kravene og ber om støtte. Vi mener at Regjeringen må arbeide for at det er FN som kommer med ønsker og krav overfor Norge om den bistanden vi kan yte, og ikke USA eller NATO.

Når det gjelder spørsmålet om den humanitære innsatsen og flyktningsinnsatsen, er vi glad for at det nå blir stilt friske midler til disposisjon, og jeg er stort sett enig i Arbeiderpartiets analyse både når det gjelder måten pengene blir brukt på, og når det gjelder konsekvensene av økt oljepris for den tredje verden. Dette er et område hvor Norge kan gjøre en betydelig innsats framover.

Jeg er enig med utenriksministeren i at det er positivt hvis FN kan bli enig om en luftblokade, og vi vil be Regjeringen om å arbeide i FN både for å få marineblokaden inn under direkte FN-kontroll og en eventuell luftblokade under FN-kontroll og FN-kommando. Vi er videre enig i at det ikke bør være en norsk oppgave å arbeide for en rent amerikansk styrkeoppbygging i Saudi-Arabia sammen med den boikotten og blokaden som vi er med på.

ANNE ENGER LAHNSTEIN: I forbindelse med det siste Chaffey sa, vil jeg også understreke hva jeg oppfattet at utenriksministeren la vekt på, nemlig at ytterligere tiltak fra norsk side må komme for å styrke FN-boikotten, og utenriksministeren sa også - etter mine notater - i samarbeid med USA, men ikke arbeide for en styrkeoppbygging i Saudi-Arabia. Her skiller man altså mellom det som går på å sikre FN-blokaden eller FN-vedtaket på den ene siden, og USAs oppbygging av styrker i Saudi-Arabia på den andre siden.

(GSR)

Videre nevnte utenriksministeren at den amerikanske opinionen er opptatt av ansvarsdeling. Egentlig er dette et ganske uoversiktlig farvann for mange, tror jeg. Det er klart at vi må støtte opp om FN-blokaden og FNs resolusjonsvedtak fullt ut. Det som gjør det litt uoversiktlig, er at man i samarbeid med USA skal finne ut hva som er nødvendig for å støtte opp om blokaden i FN. Det hadde vært ryddigere om det hadde vært FN som kom med forslag til tiltak og FN som hadde kommandoen - bare et hjertesukk - og jeg håper at det fra norsk side også arbeides ytterligere med å styrke FNs rolle i denne situasjonen. Hvis det - som jeg forstår - er lagt opp til at man vurderer ytterligere tiltak i samarbeid med USA for å styrke FN-blokaden, må det være krystallklart at dette er definert som å ha utelukkende tilknytning til gjennomføringen av FN-resolusjonen.

Jeg vil også understreke at jeg er glad for den økte innsatsen som man nå legger opp til på det humanitære området. Etter min mening er det åpenbart at de midler som Norge setter inn, og som må være begrenset, er best anvendt om man setter dem inn når det gjelder det humanitære arbeidet i dette området som også er et resultat av den situasjonen som bl.a. FN-blokaden fører til.

ANNELISE HØEGH: Jeg vil på Høyres vegne gi støtte til det som både utenriksministeren og bistandsministeren nå har redegjort for, og til det Regjeringen ønsker å sette i gang av ytterligere tiltak. Jeg tror at ikke minst på den humanitære siden er behovene nesten grenseløse, så alt vi kan bidra med, er svært velkomment. Jeg er svært glad for at man nå går videre på den veien som allerede er valgt. Vel, jeg synes ikke at man har vært så tilbakeholden før heller; vi har iallfall fra Høyres side støttet det Regjeringen tidligere har gjort og ser det ikke slik at det er først nå man kommer i gang, men jeg er glad for alle nye tiltak som blir satt i gang. Jeg kan være enig med Kirsti Kolle Grøndahl i at dette nok ikke blir siste gang man kommer med forslag om tiltak. Jeg synes det er en naturlig utvikling, i tråd med hva som skjer der nede, at man også fra norsk side trapper opp tiltakene.

Jeg er også glad for at REgjeringen nå har kontakter med USA for å prøve å støtte dem på transportsiden der nede. Jeg vil si meg enig med Chaffey som sa at hvis norske redere først skal delta, er det en fordel at de stiller skip til disposisjon, og at norske myndigheter betaler regningen, enten det er norske skip, som utenriksministeren sa, eller andre

(GSR)

skip som allerede er der nede. Jeg synes det er riktig av oss å gå inn på et bredere felt enn bare på det humanitære.

Jeg ser at både SV og Senterpartiet uttrykker en viss skepsis til USAs rolle her. Jeg har stor forståelse for at man også i USA, som heller ikke har de mest glorioøse økonomiske utsikter, er opptatt av at flest mulig land bidrar på alle de områder hvor det er aktuelt. Jeg vil si det slik at selv om jeg gir min fulle støtte til Regjeringens opplegg så langt, ville jeg ikke vært så opptatt av å lage dette klare skillet mellom støtte til de skip som direkte er med på å håndheve FN-blokaden, selv om det er svært positivt, og å bistå i USAs styrkeoppbygging i Saudi-Arabia. Den klare grensen ser ikke jeg like klart; det er det de gjør i Saudi-Arabia også som er en del av måten å stoppe en videre fremrykking på.

Jeg skal ikke gå i detaljer her, men bare si at jeg støtter det Regjeringen hittil har lagt opp til, og jeg håper at man kan gå videre med den dialogen man har med USA på transportsiden.

KÅRE GJØNNES: Jeg vil gi uttrykk for at med den bevilgningen som kommer i dag på den humanitære siden, er det klart at Norge har en høy profil på det området. For Kristelig Folkepartis del var det helt nødvendig at vi gjennom den pakken som er kommet, også kunne utløse midler utenfor bistandsbudsjettet for dermed å ha et engasjement både gjennom det som går på omdisponeringen, og også på det som går på at vi får en del friske midler inn i de samme tiltakene. Jeg vil si meg veldig glad for sammensetningen av pakken, slik som den nå er blitt. Jeg er også klar over og regner med at det vil bli ytterligere behov på denne siden som vi også må være villige til å være med på å avhjelpe.

Når det gjelder de øvrige tiltakene, har jeg ingen merknader til det som ble skissert fra utenriksministerens side. Jeg synes det er viktig, slik som det er blitt understreket, at det her er et klart skille mellom det som går på å støtte blokaden og å få den så effektiv som mulig, og det å bistå en eventuell styrkeoppbygging i Saudi-Arabia. Jeg deler derfor de synspunkter som her er kommet fra Regjerinens side, med det skillet som de har lagt inn i sine vurderinger av tiltak på det området.

(GSR)

BJØRN TORE GODAL: Jeg er enig med Anne Enger Lahnstein i at det er viktig å betone FNs ansvar for gjennomføringen av blokaden, og samtidig må det selvsagt ikke bli slik at de som etterlever det vedtaket, på en måte ikke får lov å etterleve det ved at de overvåkes på alle bauer og kanter, men dette reiser - som hun var inne på - en del problemstillinger.

Jeg vil spørre om hvordan dette fungerer i praksis i FN og i New York og i forhold til de store i denne sammenheng, nemlig Sikkerhetsrådets medlemmer. Er det slik at det er løpende konsultasjoner mellom FNs organer og Sikkerhetsrådets medlemmer når det gjelder den praktiske oppfølging av blokaden også i relativ detalj, eller er det slik at dette er ensidig overlatt til de som etterlever vedtaket og gjør det på beste måte? Når jeg spør, er det fordi det gjelder å være føre var og sortere problemstillingene og være sikker på at en får en etterlevelse som er maksimalt i samsvar med kollektivets holdninger.

Jeg er enig med Anne Enger Lahnstein i at det kan være flytende overganger, hvor en ikke så lett kan skille mellom det man gjerne vil påberope seg som oppfølging, og det som er det nasjonale utgangspunkt, som godt kan være vel begrunnet, men som kan bringe oss opp i et uføre.

(KML)

KOMITEENS LEDER: Jeg vil også fra min side gå tilbake til prinsipielle synspunkter og skillelinjer som er kommet fram i dette møte, og som har å gjøre med styrkingen av FNs plass i bildet og betydningen sett med norske øyne av å understreke FNs rolle. Det har tidligere fra vår side vært sagt - og jeg velger å gjenta det i dag, fordi dette vil være en løpende problemstilling i tiden som kommer - at vi ønsker at flest mulig av de tiltak som må til i denne situasjonen, kommer under FN-paraply. Toppmøtet vi har hatt mellom de to store, burde være et ytterligere element i det å bygge opp en sterkere felles håndtering gjennom Sikkerhetsrådet og FN. Det må være klart at norsk holdning er å skyve på og gjøre hva man kan for å få det inn i den banen. Men dermed er det også viktig med det skillet som Regjeringen her har gjort mellom boikotten og gjennomføringen av FN-resolusjonene og andre tiltak i området, slik det har vært uttrykt fra utenriksministerens side. Det er klart at det Senterpartiets parlamentariske leder tar opp, er en problemstilling, å se på oppfølging av boikottiltak i samarbeid med USA, som utenriksministeren uttrykte det. Der ligger vi i en vanskelig gråsone, og vi må være opptatt av mest mulig FN-tilknytning også i den sammenhengen i tiden fremover.

CARL I. HAGEN: I utgangspunktet har ikke vi noen som helst problemer med det som er foreslått av Regjeringen. Hvis ikke dette vedtas gjennom kgl. resolusjon, vil det komme til Stortinget til spesiell rask behandling.

Vi er fortsatt av den oppfatning at vi er usedvanlig forsiktige og nølende i det vi gjør. Vi synes vi burde ha gjort betraktelig mer. Vi er skuffet over at Regjeringen ikke har vært velvillig overfor det vi har bl.a. tilskrevet Regjeringen om. Det gjelder å tilby transportkapasitet til rådighet for overføring av styrker og utstyr fra USA til Gulfen, transportkapasitet for hjemsendelse av flyktninger, et tresifret millionbeløp til flyktningarbeidet og en uttrykt positiv innstilling fra norsk regjerings side til å bidra til å dekke utgiftene for de flernasjonale militære styrker som skal følge opp FNs vedtak. Også andre ting har vi tidligere nevnt.

Jeg har store problemer med å forstå lederen, som maner til varsomhet når det gjelder FN. Jeg har studert FN-resolusjon 665 nå en rekke ganger, og jeg er ikke i stand til å finne at ikke alt det Arbeiderpartiet og Senterpartiet ber om, allerede er

(KML) grundig oppfylt. I resolusjonen sier Sikkerhetsrådet:

> "Requests all States to provide in accordance with the Charter such assistance as may be required by the States referred to in paragraph 1 of this resolution."

I resolusjonens del 1 nevnes de medlemsland som samarbeider med den kuwaitiske regjering og har styrker der nede, sjømilitære styrker. FN har i realiteten anmodet - man bruker jo uttrykket "requests" - om å gi til de sjømilitære styrker som samarbeider med Kuwait. Og det er jo USA, det er Frankrike, det er Storbritannia, og det er de andre, så alt det man maser om for FN, er oppfylt i denne resolusjonen. Når man allikevel fremdeles kommer med slike argumentasjoner, som ikke er holdbare fordi FN allerede har gjort det man har bedt om, er det fordi man er på jakt etter en unnskyldning for ikke å gjøre det som Norge burde gjøre.

PAUL CHAFFEY: Jeg har behov for en klargjøring fra utenriksministeren, for i debatten nå er det innført et slags prinsipielt skille mellom tiltak som støtter FN-blokaden og andre tiltak som støtter styrkeoppbygging i Saudi-Arabia, men som ikke har noe med FN-blokaden å gjøre. Jeg synes det er et positivt og greit skille å ha, men dersom vi skal følge det, er vi nødt til å klargjøre hva slags tiltak som hører hjemme i hvilken kategori. Er det slik jeg håper, at skillet går mellom støtte FN ber om til sin egen innsats, og på den annen side støtte som USA eller NATO eller andre ber om til sin innsats? Hvis det er riktig, er dette et fornuftig skille. Det vil f.eks. medføre at transportskip bare er aktuelt hvis FN direkte ber om det til hjelp i sin blokade. Da vil det selvfølgelig være naturlig at Norge stiller opp og betaler for innsatsen, men det vil ikke være aktuelt i noen annen sammenheng enn det.

JO BENKOW: Det er klart at alle her satser på FN. Det er bærebjelken i norsk utenrikspolitikk. Men i den situasjon som forelå da Kuwait ble annektert, eksisterte ikke et FN som på noen måte kunne operere effektivt og hindre det som skjedde, langt mindre hindre en videre fremmarsj av Saddam Hussein. Da var det altså man hadde USA, som gjorde det. Ingenting av det som har skjedd for å stoppe Saddam Hussein, ville ha noen som helst reell effekt dersom ikke USA handlet som de gjorde. Det er min analyse. Det er en alminnelig anerkjent analyse, tror jeg, over hele verden. I den situasjonen ønsker jeg at vi opptrer på en slik måte at man i hvert fall fra norsk side viser anerkjennelse av det USA har gjort og gjør på verdenssamfunnets vegne.

(KML)

Man kan nok operere med slike skiller som man her har gjort, selv om jeg personlig ikke er spesielt opptatt av det. Jeg aksepterer at man fra regjeringssiden finner det riktig, også med utgangspunkt i det flertall som tross alt bør komme til uttrykk i utenrikskomiteen, men jeg må nok si at jeg i hvert fall vil be om at man uttrykker seg på en slik måte fra norsk side at USA, som så å si er overlatt operatøransvaret i Gulfen, ikke fremstilles som noe annet enn det de er, en forsvarer av verdenssamfunnet. Der er jeg reservert, men jeg er selvfølgelig fornøyd med det Regjeringen her har lagt frem. Jeg skulle likevel, som sagt, også gjerne sett at man kunne gått noe lenger når det gjaldt ønsker om transportstøtte. Jeg synes ikke vi blir diskriminert, og jeg synes ikke det går på tvers av våre forpliktelser i FN å samarbeide med USA om hvilke ting som mest hensiktsmessig kan komme til unnsetning der. Men jeg er klar over at det ikke er noen hovedstrøm i Stortinget jeg her representerer, og er for så vidt fornøyd med det som foreligger. Jeg vil, som sagt, gjerne understreke at man bør opptre overfor USA på en slik måte at ikke de destruktive, nasjonalistiske og isolasjonistiske kretser i USA får vann på mølla. Det er i hvert fall ikke i Norges interesse.

INGVALD GODAL: Benkow sa mykje av det eg skulle ha sagt, så eg skal ikkje bruke så mykje tid. Men eg synest kanskje det er litt farleg om ein skal bruke berre prinsipp og holdningar som har lang tradisjon i politikk. Verda forandrar seg, og dermed må me òg vera villige til å forandre våre holdningar og måtar å reagere på. I den tida me går inn i, trur eg me må rekne med at konfliktar av den typen me her har sett, kanskje kan bli nokså hyppige. Store land kan koma til å ta små land i visse delar av verda.

Då er spørsmålet om me skal ha eit internasjonalt rettssamfunn, eller om me skal overlate alt til den sterkaste. Om ein er tilhengjar av det fyrste, er det heilt klart at militære verkemiddel er heilt nødvendige. Då synest eg det er ein veldig betenkjeleg tendens, som ein legg merke til her, at dét på ein måte skal bli noko mindreverdig, noko som ikkje er fint nok til at vi kan vera med på det. Det skal me overlate til USA og andre. Det er ei holdning eg vil åtvara sterkt mot. Som Benkow var inne på, om ikkje USA hadde reagert så raskt som berre USA kunne reagere, fordi FN ikkje har apparat til det, ville Irak i dag stått langt inne i Saudi-Arabia. Då ville me hatt ein heilt annan situasjon. Landstyrkene til USA er ein heilt integrert og klar del av blokaden.

(KML) Utan dei ville ikkje blokaden vera mogleg.

Eg synest det er kunstig å operere med skille her. Me utfører FNs jobb alle som bidrar til dette, anten det er på land eller til sjøs. Eg synest at Regjeringa skal halda fram med forhandlingar med USA med sikte på å medverke med det vi har som er av interesse, og som er nyttig. Det er ikkje så mykje vi har, men enkelte ting har vi som kan hjelpe. Det bør vera eit praktisk spørsmål og ikkje all den finurlege filosofien vi etterlet oss.

UTENRIKSMINISTER KJELL MAGNE BONDEVIK: Først til Paul Chaffeys spørsmål om vi har trukket et skille mellom tiltak som FN ber om og tiltak som USA eller andre NATO-land ber om. Det vi må huske, er at FN ikke går ut og ber enkeltland om konkret assistanse i form av skip, transportstøtte eller hva det skulle være. Hvis vi skulle vente på det, ville det vel neppe være aktuelt for oss å sende noe i det hele tatt, for FN gjør ikke det. Men det FN har bedt om - og det var det Carl I. Hagen refererte til - står i Sikkerhetsrådets resolusjon 665 i paragraf 3:

> "Requests all States to provide in accordance with the Charter such assistance as may be required by the States referred to in paragraph 1".

Vi har fått en generell appell om å gi assistanse til de land som det er referert til i paragraf 1. Og hvem er det referert til i paragraf 1? Jo, til de land som har styrker i området, men - og det går også fram av paragraf 1 - som har til oppgave å påse at boikotten blir overholdt. Min oppfatning er da at når vi går inn i et samarbeid med USA om støtte til transport av utstyr de måtte ha bruk for, eller drivstoff til de skip som har oppgaver for overholdelse av FN-boikotten, er dette nøye i samsvar med Sikkerhetsrådets resolusjon 665.

Men det er ikke slik systemet fungerer at FN som sådan, Sikkerhetsrådet eller generalforsamlingen, går på enkeltland og spør om de kan sende et skip av den og den typen. Det fungerer ikke på den måten. Anmodningene kommer fra land, men det er helt i samsvar med Sikkerhetsrådets resolusjon at det kommer en slik anmodning fra land. Vi er bedt om gjennom paragraf 3 å etterkomme slike anmodninger, og det er det vi gjør her.

(KML)

Jeg oppfatter det da slik at selv om noen mener at en også kunne gitt slik assistanse selv om det ikke hadde med overholdelse av boikott å gjøre, er det i hvert fall bred støtte her for at vi gjør såpass som vi nå er innstilt på, og så får en eventuelt senere diskutere spørsmålet om skillet med hensyn til tiltak i FN-regi eller ikke. Men en må nok også veldig nøye tenke over konsekvensene hvis en skal forlate den linjen, for det kan også involvere et land i helt andre typer konflikter som ikke verdenssamfunnet har en entydig holdning til, og som kanskje ikke vi har en entydig holdning til. Vi kan gjerne ta den debatten, men jeg vil inntil videre, og inntil jeg har registrert et flertall for noe helt annet, holde meg til den linjen, og at vi her trekker dette skillet.

Jeg oppfatter det slik at det vil være bred støtte for at vi kan gå inn i et samarbeid med USA om å imøtekomme transportbehov de har til amerikanske skip som har oppgaver for overholdelse av FN-boikotten. Jeg oppfatter det vel også slik at det Regjeringen her har redegjort for på den humanitære siden, og som bistandsministeren har gått mer i detalj på, er det også bred oppslutning om, og så skal vi prøve å finne ut av disse formalitetene.

STATSRÅD TOM VRAALSEN: Jeg vil bare svare på et spørsmål fra Kirsti Kolle Grøndahl når det gjelder omdisponering av landprogrammidlene. Midlene vil bli beholdt av vedkommende land, og omdisponeringen vil skje i samråd med de berørte regjeringer. Ellers vil jeg også bare bekrefte at vi nå vil sortere ut alle spørsmål vedrørende behandlingsmåten. Jeg kan bare beklage den forvirring som er oppstått, og at vi ikke har lest stortingsdokumentene godt nok.

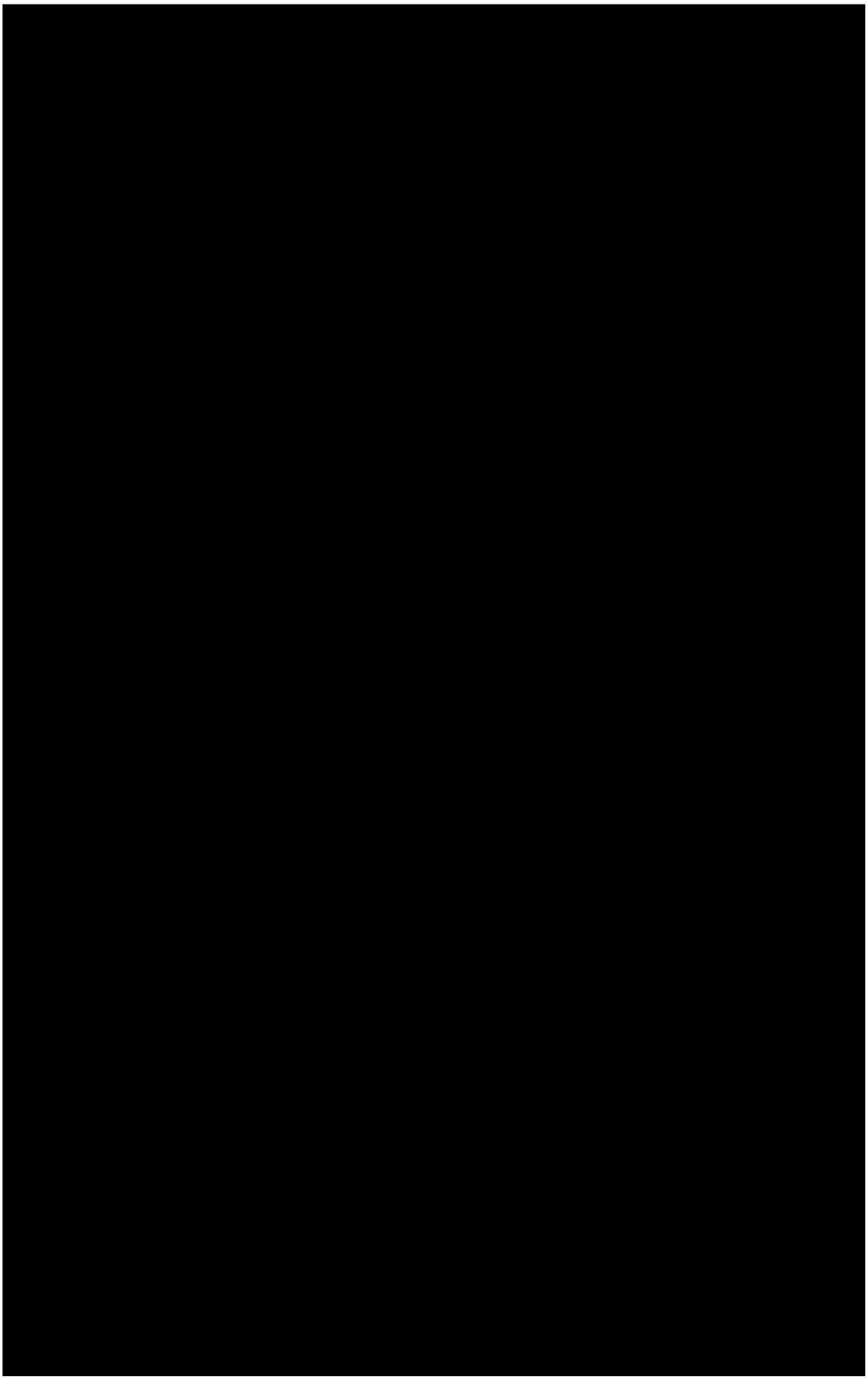
UTENRIKSMINISTER KJELL MAGNE BONDEVIK: Bare for at det ikke etterpå skal bli noen diskusjon om hva som skjer i forhold til offentligheten og media: Vi må jo fra Regjeringens side, og det regner jeg med at det ikke er noen bemerkninger til, kunne offentliggjøre de bevilgningsforslag vi nå vil fremme når det gjelder den humanitære siden, likeså hvilket svar vi nå vil gi USA når det gjelder deres anmodning om transportstøtte. Jeg regner med at det går vel heller ikke komiteen for nær, og lederen vil sikkert på sin måte kommentere det utad, om jeg sier at dette føler vi at vi etter konsultasjoner med komiteen har bred støtte for her.

(KML) KOMITEENS LEDER: Ja. Dermed er vi vel ferdig med sak nr. 1.

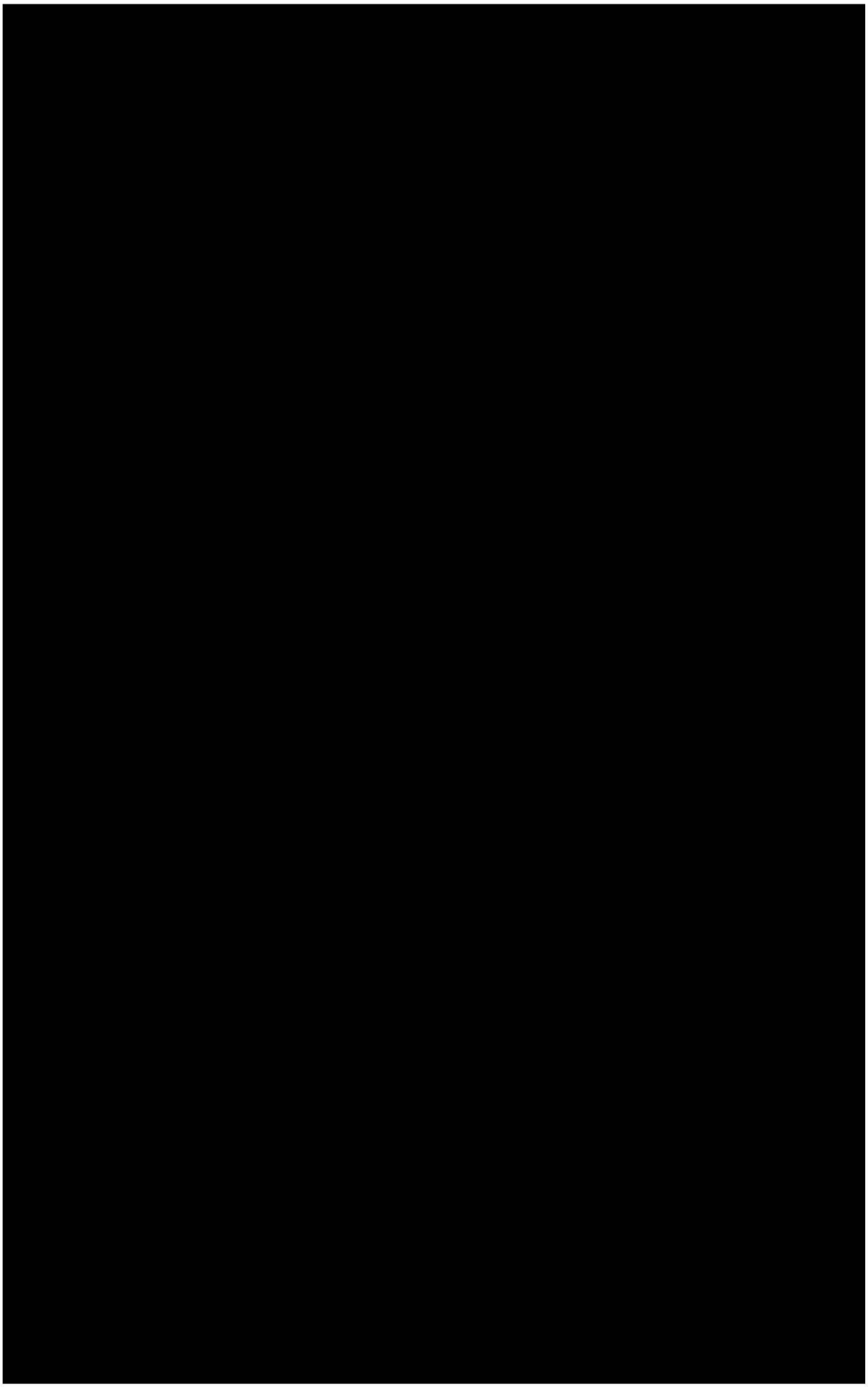
Sak nr. 2

[redacted]

(KML)

(KML)

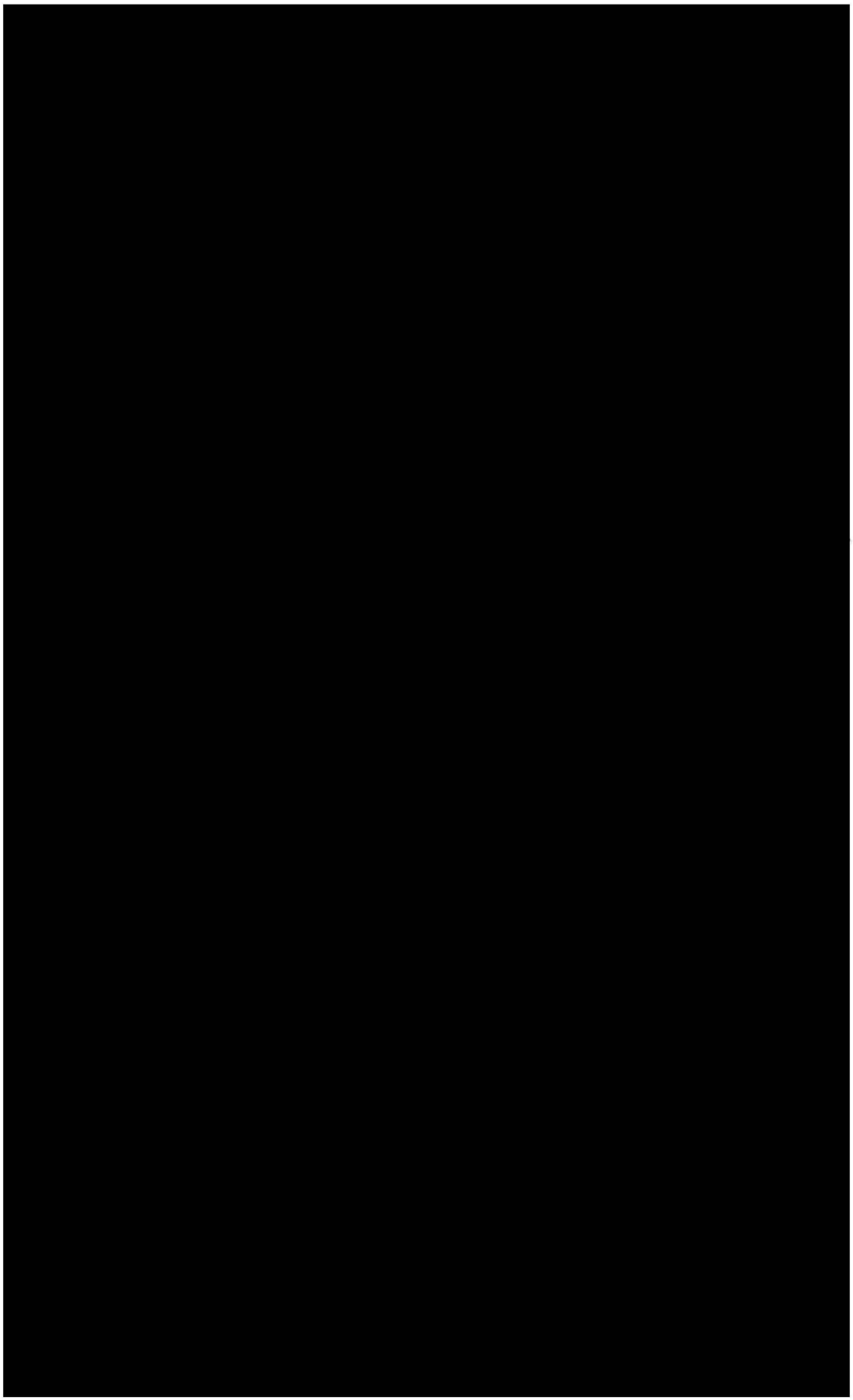
(KML)

[redacted]

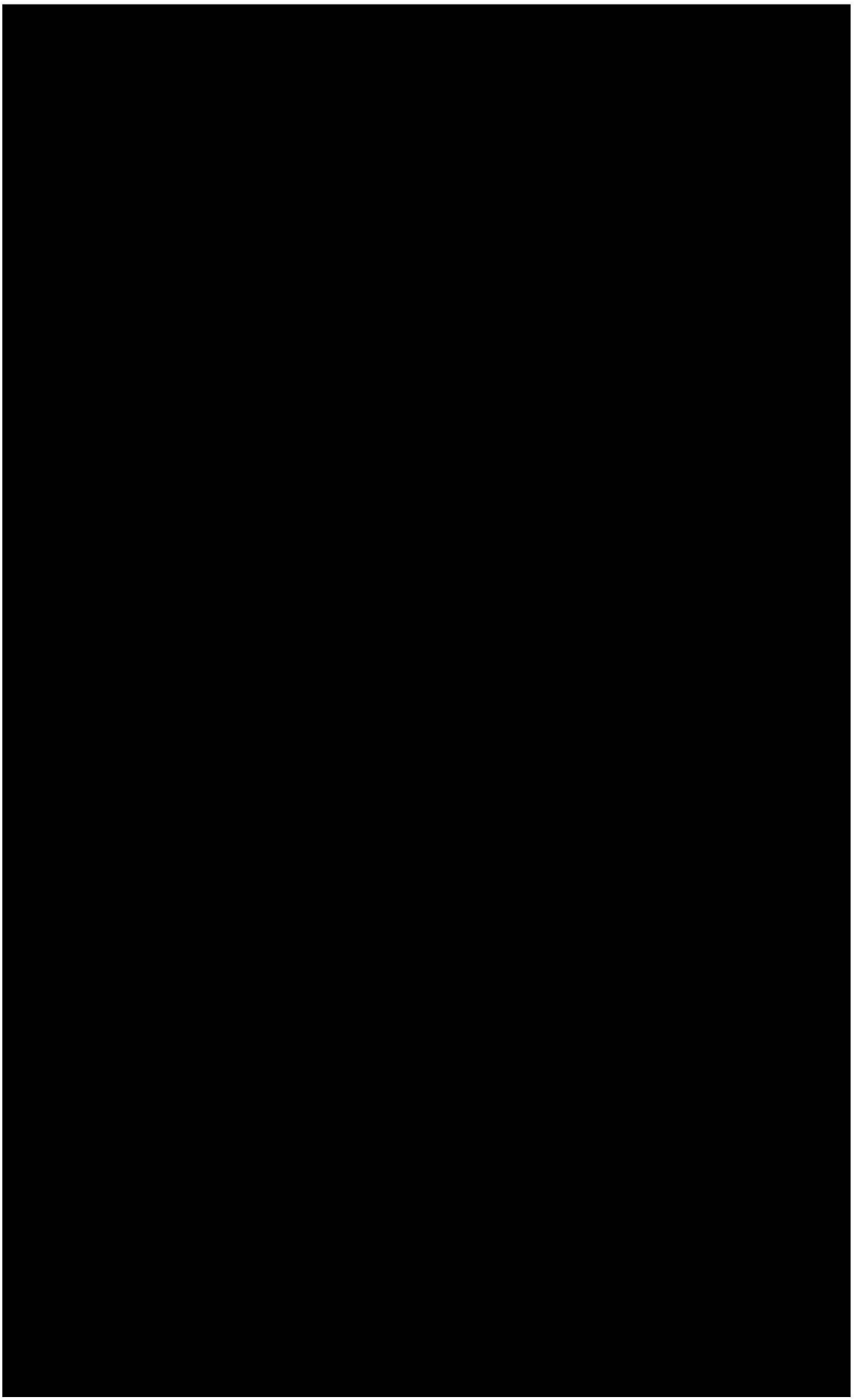
(KML)

[redacted]

(SL)

(SL)

(SL)

